

Etusivu — Ajankohtaista — Uutiset

Varuskuntaelämää saaristosta Pohjois-Lappiin

18.10.2021 klo 11:15

Yli sata vastaajaa kertoi varuskuntamuistoistaan Suomalaisen Kirjallisuuden Seuralle.

Helmikuun 2021 lopussa päättyneeseen Varuskuntamuistot-keruuseen osallistui 128 vastaajaa. Vastauksina saatiin kirjoituksia, äänitteitä ja valokuvia, jotka kertovat varuskuntaelämästä eri puolilla Suomea saaristosta Pohjois-Lappiin. Vanhimmat keruuseen lähetetyt varuskuntamuistot perustuvat 1800-luvun lopulla kirjoitettuihin päiväkirjamerkintöihin, ja uusimmat muistot sijoittuvat 2000-luvulle. Sota-aikaa muistellaan sekä rintamamiehen että sotilaan lapsen näkökulmasta. Suurin osa vastauksista käsittelee aikaa 1960-luvulta 1980-luvulle.

Monissa kirjoituksissa kerrotaan omasta asepalveluksesta, alkaen usein ajasta ennen kutsuntoja. Alkuaikojen hämmennyksestä edetään armeijan tapoihin sopeutumiseen, joka onnistuu toisilta paremmin ja toisilta huonommin. Koulutusta muistellaan usein huumorin

säestämänä, mutta sen raskautta kiistämättä. Jotkut muistelevat myös tavallisuudesta poikkeavia tapahtumia ja mieleen jääneitä henkilöitä. Vastauksissa kuvaillaan myös kokemuksia kalustosta, ja esimerkiksi kiinnostus auto- ja radiotekniikkaa kohtaan on motivoinut asepalvelusta. Kielteisimmin muistellaan kiusaamista ja simputusta, jotka näkyvät selvimmin 1960- ja 1970-luvuille sijoittuvissa vastauksissa. Sotilaskoti toistuu kertomuksissa vastapainona koulutuksen raskaudelle.

”Kun sitten sotilaskotiin päästiin, niin sinne menoa varten oli opiskeltava käyttäytymisohjeet. Ohjeet tuntuivat ja tuntuvat vieläkin kelvollisilta. Ovella tehtiin kunnianosoitus sotilaskotisisarille jonka jälkeen otettiin lakki päästä ja jonon jatkoksi. Jonossa oli mukava katsella vapaaehtoisia nuoria sotilaskotityttöjä, joilta sai mukavan, rintaa lämmittävän hymyn.”

Henkilökunnan kirjoituksissa kuvataan usein koko sotilasura varusmiespalveluksesta alkaen. Vastauksissa kerrotaan uravalinnan taustoista, työyhteisöstä muutoksineen, siirroista paikkakunnalta toiselle sekä perheen ja uran yhteensovittamisesta. Vastaukset kuvaavat myös varuskuntia asuinpaikkoina. Asuntojen kerrotaan olleen usein karuja mutta riittäviä. Yhteiskunnan kehittyessä ja vuokrien noustessa ne eivät kuitenkaan enää olleet aina ajanmukaisia, ja henkilökunta alkoi siirtyä muualle asumaan. Kun varuskunta oli enää vain työpaikka, alkoi henkilökunnan ja perheiden muodostama yhteisöllisyys murentua. Myös eri paikkakuntien luonnonoloja kuvaillaan, ja varsinkin saariston ja Lapin olosuhteet ovat jääneet mieleen merkittävinä kokemuksina.

Sotilaiden perheenjäsenten kertomukset kuvaavat etenkin aikaa 1960-luvulta alkaen. Useimmat vastaajat kertovat, että varuskunnat ovat olleet turvallisia yhteisöjä, joista on jäänyt hyviä muistoja. Lapsille ne ovat olleet virikkeitä täynnä olevia kasvuympäristöjä, ja parhaimmillaan kaikki ovat olleet kuin yhtä perhettä asemasta tai sotilasarvoista riippumatta.

”Lapset saivat touhuta joukolla omiaan. Hiljalleen, kun lapset kasvoivat yli hiekkalaatikoiän, niin heitä päästettiin isompien mukana pihaan leikkimään ja ajan myötä metsiin ja järvelle. Lapsia oli paljon ja he kulkivat isoissa laumoissa. Leikit menivät iän mukana ja aina illalla kaikki lapset olivat kotona. Varuskunta oli hyvä paikka kasvattaa lapset.”

Jotkut vastaajat ovat kuitenkin kokeneet varuskuntaelämän kaksijakoisesti: se on ollut turvallista mutta samalla epätasa-arvoista varsinkin naisten näkökulmasta. Sotilashierarkia on vaikuttanut perheiden, puolisoitten ja lasten keskinäisiin yhteyksiin: aina ei ollut soveliasta, että aliupseeri- ja upseeriperheet olisivat seurustelleet keskenään. Asunnon saaminen on ollut toisinaan vaikeata, varsinkin jos pari ei ollut avioliitossa. Erytisen ongelmallisena 1960-luvun kertomuksissa kuvataan alkoholinkäyttö, jota selitetään sodan käyneiden miesten traumailla. Alkoholi oli usein syynä perheiden rikkoutumiseen.

Lakkautettujen varuskuntien kasarmialueita muistellaan kaiholla. Arvokkaiden rakennusten pelätään rappeutuvan, jos niitä ei saada uuteen käyttöön. Varuskuntien lakkauttamisen nähdään yleisesti vaikuttaneen kielteisesti paikkakuntien kehitykseen.

Keruun järjestivät Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Ali-, Toimi- ja Opistoupseerien Perinneyhdistys, Sotilasperinteen Seura, Suomen Sotahistoriallinen Seura, Suomen Sotilassosiologinen Seura ja Maanpuolustuskorkeakoulu. Vastaukset on arkistoitu SKS:n arkiston Joensuun toimipisteeseen.

Kiitämme lämpimästi kaikkia keruuseen osallistuneita. Vastaajien kesken on arvottu kirjapalkintoja.

Lisätietoja: SKS:n arkisto, puh. 0201 131 240, arkisto@finlit.fi